

УДК 633.16:631.527

ЗИМОГЛЯД О. В., КОЗАЧЕНКО М. Р., ВАСЬКО Н. І., СОЛОНЕЧНИЙ П. М.

Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, проспект Московський, 142, Харків, 61000, Україна
e-mail: zemazema0077@gmail.com, тел. (+38)0969600235

МІНЛИВІСТЬ РІВНЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЯРОГО ЯЧМЕНЮ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД УМОВ ВИРОЩУВАННЯ

Враховуючи важливе значення ячменю як культури широкого застосування, орієнтованої на експорт, створення високоадаптивних сортів саме цієї культури є актуальним. Основним методом селекції є міжсортowa гібридизація, тому дослідження особливостей і добір вихідного матеріалу для схрещування не втрачає значущості. Рівень прояву цінних селекційних ознак залежить від генотипу та умов вирощування. Для підвищення стабільності врожаю ячменю доцільно мати в селекції різноманітний генетичний матеріал – як селекційні сорти, лінії, так і ландраси.

Враховуючи актуальність проблематики створення високоврожайних, пристосованих до умов середовища сортів ярого ячменю, в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН в 2018–2020 рр. було визначено рівень урожайності зразків ярого ячменю та її мінливість в залежності від умов середовища. Погодні умови були різними, а саме: в 2018 та 2019 рр. посушливі, в 2020 р. – достатньо сприятливими. Вихідним матеріалом були 25 сортів та ліній ячменю різного походження і різновидностей (Україна, Німеччина, Канада).

Досліди закладено з площею ділянки 10 м², повторення чотирьохразове. Достовірність відмінностей визначали в програмі STATISTICA по дисперсійному аналізу з апостеріорним порівнянням по Homogenous groups (Fisher LSD). Екологічну стабільність – за методикою S.A. Eberhart, W.A. Russel.

В результаті дослідження було встановлено, що за рівнем урожайності істотно перевищили стандарт 'Взірець' сорти 'Аміл', 'Авгур', 'Хорс', 'Троян', 'Талісман миронівський', 'Grace', 'Кречет', 'Datcha', 'Margret' (5,15–5,43 т/га). При цьому слід відмітити, що варіабельність

урожайності сорту 'Авгур' була низькою, інших сортів – середньою. 'Аміл', 'Grace' і 'Кречет' відносяться до високоінтенсивних сортів, що підтверджується високою варіабельністю за роками (21,7–27,3 %).

Істотно нижчою від стандарту була врожайність голозерних сортів 'Ахіллес', 'Татунок', 'Merlin' (3,59–4,26 т/га), що пояснюється відсутністю плівок. На рівні плівчастого стандарту була врожайність лише голозерного сорту 'Явір' (4,37 т/га) із середньою варіабельністю (13,5 %).

З метою встановлення екологічної стабільності сортів було визначено коефіцієнт регресії та варіанта стабільності. В результаті було виділено сорти високопластичні, з високим коефіцієнтом регресії (1,17–1,85), які реагують на зміну умов середовища сильніше, ніж весь набір зразків у досліді. Вони придатні для вирощування в сприятливих умовах ('Взірець', 'Аміл', 'Аграрій', 'Троян', 'Талісман миронівський', 'KWS Vambina', 'Datcha', 'Grace', 'Кречет'). За високою стабільністю виділяються зразки з низьким коефіцієнтом регресії (0,36–0,88), які реагують на зміну умов середовища більш слабо, ніж інші сорти ('Авгур', 'Резерв', 'Святомихайлівський', 'Quench', 'Margret', 'Татунок', 'Явір', 'Модерн', 'Геркулес' та лінія 15-139).

Таким чином, найбільш цінними для селекції на високу стабільну врожайність як вихідний матеріал є сорти 'Геркулес', 'Авгур' і 'Хорс'; для селекції високоінтенсивних сортів – 'Аміл', 'Троян', 'Талісман миронівський', 'Datcha', 'Grace', 'KWS Vambina', 'Взірець' і 'Кречет'.

Ключові слова: ячмінь, урожайність, стабільність, пластичність, вихідний матеріал, джерела цінних ознак.